

Betreft:	Oplegnotitie Quickscan Natuurherstelverordening voor Unie van Waterschappen
Aan:	WWS/CWS
Van:	Freek van Gent, Dominique Blom
Datum:	18 augustus 2025

Aanleiding

Op 29 juli 2024 is de Europese Natuurherstelverordening (NHV) in werking getreden. Deze verordening heeft als doel de achteruitgang van natuur in Europa te stoppen en ecosystemen actief te herstellen. De NHV bevat concrete doelstellingen en juridische verplichtingen, waarvan meerdere rechtstreeks raken aan de taken van de waterschappen.

De Unie van Waterschappen (UvW) heeft in 2023, op basis van een conceptversie van de NHV, de eerste relevante artikelen en hun mogelijke impact in beeld gebracht. Inmiddels is de definitieve verordening vastgesteld en is er behoefte aan een actuele quickscan. Deze quickscan moet inzicht geven in de impact van de NHV op de taken van de waterschappen, de samenhang met andere wettelijke kaders, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) en de Kaderrichtlijn Water (KRW), en de aansluiting op andere ambities.

Daarnaast is het voor de UvW van belang om te bepalen welke inzet aan tijd, middelen, planning en kennis nodig is om effectief bij te dragen aan het Nationaal Herstelplan (NHP). Dit plan moet volgens de Europese verplichting uiterlijk op 1 september 2026 in concept gereed zijn, en op 1 september 2027 in definitieve vorm worden vastgesteld.

Doelstelling

De quickscan brengt per artikel van de NHV de impact op de kerntaken van waterschappen in beeld, inclusief kansen voor ecologisch herstel, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Het resultaat geeft waterschappen en de Unie van Waterschappen een duidelijk overzicht van hun rol binnen de NHV en ondersteunt bij een Plan van Aanpak waarin NHV-maatregelen worden geïntegreerd in bestaande programma's en het Nationaal Herstelplan (Natuurplan).

De NHV wordt als kans gezien om wettelijke verplichtingen te verbinden aan lopende taken, wettelijke verplichtingen en programma's, waardoor natuurherstel een vanzelfsprekend onderdeel wordt en blijft van toekomstbestendig waterbeheer.

Opbouw quickscan

De quickscan is opgesteld door een grondige analyse van de NHV, die tien artikelen (4 t/m 13) met concrete hersteldoelen en juridische verplichtingen bevat. Ieder artikel is afzonderlijk beoordeeld op de mate waarin het raakt aan de kerntaken van de waterschappen: waterkwaliteit, waterveiligheid en waterkwantiteit. Daarnaast is per artikel onderzocht welke invloed de bepalingen kunnen hebben op ecologie, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Hierbij is per taak of een inschatting gemaakt van de impact om helder te maken welke artikelen het meest relevant zijn voor de waterschappen.

Per artikel wordt ook aangegeven wat de link is met bestaande documenten zoals de Kaderrichtlijn water (KRW), Habitat- en Vogelrichtlijn, en documenten die relevant zijn bij specifieke artikelen. Ook hier wordt een indicatie gegeven hoe zeer de NHV overlap heeft met de inhoud van de documenten. Per artikel worden er suggesties gegeven voor de uitvoering en/of implementatie van de doelen uit de NHV. Bij het opstellen van de quickscan is gebruikgemaakt van de inbreng en kennis van een brede klankbordgroep/gebruikersgroep.

Conclusies

De volgende conclusies kunnen op basis van de quickscan getrokken worden:

- De NHV (Natuurherstelverordening) legt juridisch bindende herstelverplichtingen op: uiterlijk in 2050 moeten herstelmaatregelen getroffen zijn op minimaal 90% van het bestaande habitatareaal, met tussentijdse deadlines (2030, 2040, 2050) voor uitbreiding waar nodig.
- Voor waterschappen zijn ecologische taken op het gebied van waterkwaliteit, waterkwantiteit, ecologie en klimaatadaptatie niet langer vrijblijvend – ze zijn wettelijk verplicht en moeten aantoonbaar worden uitgevoerd.
- Het verslechteringsverbod uit de NHV geldt (behoud en geen achteruitgang habitats) breed, ook buiten Natura 2000-gebieden; vergunningverlening en beheer door waterschappen moet hieraan voldoen.
- Uitvoering van deze herstelopgave vraagt strikte taakverdeling: Rijk stelt het landelijke kader en strategie, provincies coördineren regionale maatregelen en vergunningen, waterschappen voeren het herstelgebiedsgericht uit in hun waterbeheergebieden.
- Voor effectieve realisatie is nauwe interbestuurlijke samenwerking nodig tussen waterschappen, provincies en Rijk.
- Programmatische en gebiedsgerichte aanpak sluit optimaal aan bij bestaande plannen en samenwerkingsverbanden (KRW, Natura 2000, NPLG, Deltaprogramma); de NHV biedt hiervoor juridische onderbouwing, versnelt en versterkt bestaande natuurherstelmaatregelen.
- Artikelen van de NHV met grootste impact op waterschappen: artikel 4 (herstel land-, kust- en zoetwaterecosystemen), artikel 9 (herstel rivierverbindingen & overstromingsgebieden – inventariseren en verwijderen barrières), artikel 11 (vernatting veengebieden, ecologisch slootbeheer, biodiversiteit).
- Andere NHV-artikelen zijn eveneens relevant: waterschappen zijn zeer belangrijk voor waterkwaliteit, verbindingen tussen Natura 2000-gebieden, hydrologie, en ecologische samenhang. Zo is bijvoorbeeld artikel 5 gericht op het herstel van marine ecosystemen, waarvoor de waterschappen medeverantwoordelijk zijn voor herstel door hun invloed op waterkwaliteit, sediment, nutriënten en hydrologie in kust- en overgangswateren.
- Verschuiving van vrijwillig naar verplicht ecosysteemherstel: herstelmaatregelen worden actief, doelgericht en met vaste deadlines gevraagd in plaats van vrijblijvend of alleen op basis van wenselijkheid.
- Afstemming en samenwerking met bestaande programma's en EU-richtlijnen (KRW, Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn, NPLG, PAGW, Deltaprogramma, RES) levert versnelling, legitimiteit en vaak ook extra financiering. De NHV is een kans voor toekomstgericht, geïntegreerd waterbeheer.

Aanbevelingen

De volgende aanbevelingen doen wij richting de uitvoering:

- Stel per regio integrale herstelprogramma's op, waarin natuur-, water-, landbouw- en klimaatdoelen zijn verbonden. Werk hierin nauw samen met provincies: provincies zijn regisseur, waterschappen uitvoerder, vooral bij herstel van water- en rivier/beek ecosystemen (Art. 4 en 9).
- Koppel NHV-verplichtingen actief aan bestaande kaders als KRW, Habitatrichtlijn en Natura 2000 – dit voorkomt dubbel werk en vergroot de effectiviteit.
- Sluit bij monitoring zoveel mogelijk aan bij bestaande systemen; benut uniforme methoden en innovatieve technieken om data efficiënt en vergelijkbaar te verzamelen.
- Breid bewezen herstelmaatregelen uit tot gestandaardiseerde modules voor alle relevante NHV-doelen.
- Zorg voor landelijke afstemming, kennisdeling en inbedding van standaardmaatregelen in beleid en uitvoering.
- Maak heldere afspraken over rollen, taken en verantwoordelijkheden tussen overheden om knelpunten in de uitvoering te voorkomen.